

Hållbarhetsredovisning enligt GRI

Analys av två företag i byggbranschen

Jonathan Weck

2013

Miljövetenskap

Examensarbete för kandidatexamen 15 hp

Lunds universitet

Handledare:

Torbjörn Brorson

Miljövetenskapliga institutionen

Lunds universitet

Patrik Andersson

JM

Abstract

Sustainability reporting is increasingly becoming a common tool for companies and organisations to present their social, economic and environmental performance. This is despite the fact that environmental accounting is not a legal requirement. Why environmental accounting is so frequently applied can be explained through a number of motives and driving-forces. Stakeholder interests are most commonly the underlying reason for sustainability reports. Furthermore, a comparison of sustainability reports from two of Sweden's largest construction companies (JM and NCC) has been made in order to examine how sustainability accounting works in practice as well as to declare to what extent they are accounting. The guidelines of Global Reporting Initiative have been the basis to both reports therefore have those guidelines been the foundation of the analysis. The two companies both meet the requirements of Global Reporting Initiative but they could expand their accounting area.

Sammanfattning

Hållbarhetsredovisning är ett verktyg allt fler företag använder sig av för att kommunicera sin hållbarhetsprestanda till sina intressenter. För att upprätta en transparent och trovärdig redovisning finns Global Reporting Initiative till hjälp med riktlinjer om innehåll, omfattning och utformning. Dessa riktlinjer är standardiserade för att alla typer av verksamheter ska ha möjlighet att tillämpa dem till sin redovisning. Varför företag upprättar hållbarhetsredovisningar trots att detta inte är ett lagkrav beror på flera olika faktorer. Det kan exempelvis röra sig om att attrahera nya intressenter och kunder eller visa samhället att företaget tar ansvar för dess handlingar. Inte sällan handlar det i slutändan om att långsiktigt öka företagets ekonomiska vinning genom goda kontakter och ett bra rykte. I syfte att undersöka hur företag hållbarhetsredovisar i praktiken har redovisningar från två av Sveriges största byggföretags granskats, företagen var JM och NCC. Företagen har upprättat redovisningarna efter GRI:s riktlinjer och båda uppfyller kraven för den självuttalade nivå de redovisat efter. Vidare har de ställts mot varandra med avsikten att jämföra och utvärdera vilken av redovisningarna som är trovärdigast och bäst beredd för utökad hållbarhetsredovisning. Jämförelsen grundade sig i vilka och hur många indikatorer de redovisat efter. JM hade redovisat fler indikatorer och anses delvis därför vara bättre förberedda för utökad redovisning. Då frågeställningen identifierats i samarbete med JM har förslag för förbättringar framställts för deras redovisning.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
2. Syfte	2
3. Metod	2
4. Drivkrafter och undersökning	3
4.1 Varför hållbarhetsredovisa?	3
4.2 Vad ska en hållbarhetsredovisning innehålla?	4
4.3 Till vem är den skriven och drivkrafter för publicering	5
4.4 Intressentteorin och Legitimitetsteorin	7
4.5 Nya riktlinjer och uppföljning för statligt ägda företag	9
4.6 GRI	11
5. Resultat - Granskning av hållbarhetsredovisningarna	15
5.1 Om JM	15
5.2 JM:s redovisning	15
5.3 Kommentarer till indikatorer som inte eller delvis redovisas i JM:s hållbarhetsredovisning	17
5.4 Om NCC	25
5.5 NCC:s årsredovisning	25
5.6 Jämförelse	27
6. Slutsatser	29
6.1 Rekommendationer för förbättring och vidareutveckling av JM:s hållbarhetsredovisning	29
6.2 Avslutande diskussion - återkoppling till frågeställning	31
7. Tack	34
8. Referenser	35

1. Bakgrund

Miljöfrågor har länge varit ett hett ämne i den offentliga debatten och många miljöproblem återstår att lösa. Exempelvis utrotas idag fler arter i högre tempo än någonsin tidigare i historien. Utrotningen sker ca 1000 gånger snabbare än tidigare och detta är ett stort problem. En annan fråga som fått stor medial uppmärksamhet är den globala temperaturökningen. Konsekvenserna av en ökad temperatur kommer inte bara drabba att djur och natur utan även oss människor (Miljösignaler - att skapa den framtid vi önskar oss, 2012).

För att lyckas skapa en framtid där hållbar utveckling står i fokus krävs stora insatser från många olika aktörer. Det handlar främst om staten, företagen och individerna. Vad det gäller företagen har deras arbete uppmärksammats allt mer. Icke hållbara arbetssätt till följd av miljöskada, dåliga arbetsförhållanden och negativ samhällspåverkan leder till en sämre levnadsstandard inte bara för människor men även för flora och fauna. Vidare har verksamheter med bristande hållbarhetsarbete uppmärksammats och inte sällan leder det till negativ publicitet för företagen med minskat ekonomiskt värde som konsekvens. Som en motreaktion till detta arbetar många företag nu med CSR (Corporate Social Responsibility) som är en del av företagets ansvarstagande för miljömässigt, socialt och ekonomiskt arbete (Europeiska kommissionen, 2011). Ansvarsfullt företagande kan ske på olika vis. Det kan handla om anslutning till nätverk, initiativ, uppförandekoder, redovisningsmodeller eller standarder (Företagens roll i samhället, 2004).

Det blir allt vanligare att företag redovisar sitt ansvarstagande i form av hållbarhetsredovisningar. Stora företag redovisar generellt mer än SMF (små och medelstora företag). I Sverige redovisar 72 procent av företagen sitt hållbarhetsarbete. Detta kan tyckas vara en hög siffra men i sammanhanget har de halkat efter. Sverige ligger idag på 13:e plats av de länder med högst andel företag som hållbarhetsredovisar. År 2010 låg Sverige på 7:e plats. Detta är en negativ utveckling för Sverige men det visar samtidigt att andra länder tar allt mer ansvar. Undersökningen är baserad på de 100 största företagen i de länder som undersökts (KPMG international Survey of Corporate Responsibility Reporting, 2011).

GRI (Global Reporting Initiative) är en icke vinstdrivande organisation som skapat riktlinjer för hållbarhetsredovisningar med syfte att säkerställa trovärdighet och transparens samt underlätta redovisningsprocessen för företag (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

2. Syfte

För att klargöra varför företag väljer att hållbarhetsredovisa trots att lagen inte kräver detta syftar denna studie till att undersöka bakomliggande drivkrafter och motiv till redovisning. Samtidigt syftar studien till att undersöka hur svenska företag arbetar med hållbarhetsredovisning. De två byggföretagen vars hållbarhetsredovisningar undersökts är JM och NCC. De huvudsakliga frågeställningarna för denna uppsats är följande:

- I. Varför hållbarhetsredovisar företag trots att det inte finns lagkrav?
- II. Hur väl uppfyller två undersökta byggföretag sina hållbarhetsredovisningar efter GRI:s riktlinjer?

I arbetet ingick även att göra en översiktlig jämförelse av hur de undersökta företagen har utformat sin hållbarhetsredovisning. Syftet med jämförelsen var framförallt att identifiera vilken av företagens redovisningar som visar på högst trovärdighet och transparens samt vilket företag som är mest redo för utökad redovisning.

3. Metod

Efter kontakt med JM:s Miljöchef klargjordes att JM var intresserade av en granskning av deras hållbarhetsredovisning samt hur den ställer sig mot konkurrenter. Sveriges Byggindustrier har framställt en lista över Sveriges högst omsättande byggbolag och med listan som grund har NCC identifierats som en lämplig konkurrent för undersökningen. Byggföretagens årsredovisningar har granskats med deras egen upprättade GRI-index som utgångspunkt. Hållbarhetsredovisningarna har främst jämförts med avseende hur väl de uppfyller GRI:s riktlinjer i form av medtagna indikatorer. Fokus har dock främst lagts på JM:s redovisning då frågeställning och uppsatsens ämnesområde identifierats i samarbete med JM. Förslag för förbättrad redovisning har därför endast framställts för JM:s redovisning. Som grund för utredningen om drivkrafterna bakom hållbarhetsredovisning har en litteraturstudie genomförts där böcker, rapporter och artiklar legat till grund för utredningen. De referenser som denna uppsats bygger på är dock till största delen rapporter och undersökningar från företag och organisationer. Ämnet hållbarhetsredovisning är under ständig utveckling vilket leder till att böcker snabbt blir utdaterade. Den senaste forskningen finns därför främst i rapporter.

4. Drivkrafter och undersökning

4.1 Varför hållbarhetsredovisa?

4.1.1 Varför hållbarhet?

Innan frågan om hållbarhetsredovisning kan besvaras måste företag och organisationer fråga sig om varför de över huvudtaget ska arbeta hållbart. Det har visat sig att organisationer de facto är i behov av hållbarhetsarbete och inte minst hållbar tillväxt. Detta grundar sig i historisk resursanvändning som pågått på ett icke hållbart vis. Idag när mer information om påverkan av resurshantering finns tillgänglig har allt fler företag kommit till insikt om att tidigare arbetssätt i längden inte kommer att hålla. Resurskrävande verksamheter är i behov av att identifiera vad som för deras verksamhet är hållbart, detta för att deras verksamhet ska kunna fortgå även i framtiden. Ett ansvarsfullt användande av resurser är grunden för att företag i det långa loppet ska kunna vara konkurrenskraftiga och uthålliga (Barkland & Ljungberg, 2010).

4.1.2 Klimat

De allt mer påtagliga klimatförändringarna som fått stor uppmärksamhet i media oroar stora delar av samhället. Att ett företag visar att de tar sitt ansvar i minskande av växthusgaser kan ge både nya kunder, investerare och samarbetspartners. Energikrävande verksamheter bör ta tillfället i akt och arbeta hållbart för att förbättra sin energiprestanda och därmed även sitt rykte (Barkland & Ljungberg, 2010).

4.1.3 Negativ publicitet

Negativ publicitet från dåliga arbetsvillkor inom företaget eller från någon av dess leverantörer kan leda till förlorade marknadsandelar. Detta kan leda till att kunder vill inte längre samarbeta eller göra affärer med företaget. Stora ekonomiska förluster kan bli en följd av detta. Genom att aktivt arbeta med CSR och hållbarhetsfrågor kan negativ publicitet förebyggas och undvikas (Barkland & Ljungberg, 2010).

4.1.4 Intressenter vill ha hållbarhet

Kraven på resurseffektivitet i företag är inte enbart drivkraften bakom hållbarhetsarbetet. Det har även visat sig att ansvarstagande i sig anses vara attraktivt för flera olika intressenter, inte minst hos unga arbetstagare som visats prioritera goda värderingar hos arbetsgivare högre än både lön och karriärmöjligheter. Även investerare tar allt större hänsyn till hållbarhetsprestanda, exempelvis vid

potentiella förvärv. Detta då ett bristande CSR-arbete kan leda till negativ publicitet som i sin tur kan resultera i en negativ ekonomisk utveckling. PRI (Principles for Responsible Investment) är ett initiativ från FN som samlar investerare vars agenda är att främja hållbarhetsredovisning samt skapa en global standardiserad utformning för denna (Barkland & Ljungberg, 2010).

4.1.5 Hållbarhetsredovisning och framtiden

Organisationer måste svara och anpassa sig till de krav som ställs på dem om de i framtiden vill vara fortsatt konkurrenskraftiga och attraktiva alternativ. Det är i själva kommunikationen med företagens intressenter hållbarhetsredovisningen kommer in i bilden. Informationen kan dock inte redovisas på vilket vis som helst. För att redovisningen ska vara trovärdig och transparent krävs rapportering inom vissa ramar och redovisning som är relevant för intressenterna. En sådan rapport kan sammanställas bland annat genom riktlinjer från GRI (Barkland & Ljungberg, 2010).

I framtiden kommer det bli lättare för konsumenter att jämföra företagen med avseende på CSR prestanda på ett enkelt vis. Informationen kommer vara lättillgänglig och de företag som har bristande hållbarhetsarbete kommer påverkas negativt. Det finns även tydliga tecken som visar att hållbarhetsredovisning mycket väl kan bli ett krav för svenska företag (Barkland & Ljungberg, 2010). Alla statliga företag har idag och sedan 2008 krav på hållbarhetsredovisning, ett beslut som togs 29 november 2007 (Regeringskansliet, 2007). Det finns en stor möjlighet att liknande krav i framtiden kommer ställas på den privata sektorn (Barkland & Ljungberg, 2010).

4.2 Vad ska en hållbarhetsredovisning innehålla?

FEE (Federation des Experts Comptables Europeens, Europeiska redovisningsexpertorganet) förklarar miljöredovisning på följande vis: ”Tillhandahållandet av information om ett företags inverkan på miljön och dess driftsverksamhet, som kan användas av relevanta intressenter för utvärdering av deras förhållande till den rapporterade enheten” (Westmark, 1999).

Westmark (1999) menar att redovisningen är riktad till olika typer av intressenter och det är därför av stor vikt att intressenternas enskilda behov och efterfrågan i en hållbarhetsredovisning tillgodoses. Viktigt är även att den information som presenteras knyts an till företaget och dess processer, i annat fall kan det leda till att informationen bli för abstrakt och oanvändbar för läsaren. Ett från intressenter kan exempelvis vara redovisning av hur vissa typer av miljöbelastande

processer konkret påverkar naturen. Miljöredovisningen bör vara utformad så den för intressenterna upplevs:

- I. Tillämplig
- II. Pålitlig (trovärdig)
- III. Begriplig
- IV. Neutral
- V. Fullständig
- VI. Omdömesgill
- VII. Jämförbar
- VIII. Tidsbestämd

4.3 Till vem är den skriven och drivkrafter för publicering

4.3.1 Drivkrafter

Hållbarhetsredovisning är idag inte obligatorisk för privata bolag. Det finns inte heller krav på att en upprättad hållbarhetsredovisning ska offentliggöras. Trots detta publiceras inte sällan hållbarhetsrapporter av många företag. Forskning visar på att det finns en rad olika orsaker till detta (Deegan, 2002). 11 olika motiv till hållbarhetsredovisning beskrivs nedan:

- I. Företaget har en önskan att uppfylla juridiska krav. Motivet är vanligast förekommande i länder som har strikta krav och lagar i sociala, ekonomiska och miljömässiga frågor (Deegan, 2000; se Deegan, 2002)
- II. Ekonomisk rationalitet. Att visa intressenter att företaget gör goda saker utöver monetära vinster kan ge affärsmässiga fördelar. I slutändan är det endast ekonomisk vinst som är den drivande faktorn. (Friedman, 1962; se Deegan, 2002)
- III. Det kan finnas en tro hos företagen att de är skyldiga intressenter och involverade aktörer insyn i hållbarhetsarbetet (Hasnas, 1998, Donaldson & Pretson, 1995, Freeman & Reed, 1983; se Deegan, 2002). Denna tes ses av författaren Deegan (2002) som mindre trolig med tanke på hur det kapitalistiska systemet är utformat.
- IV. En annan anledning till att företag frivilligt hållbarhetsredovisar tros vara viljan att tillgodose långivarnas intressen. Långgivare ställer allt oftare krav på att låntagare ska redovisa sin

hållbarhetsprestanda. Ofta infattar standardiserade riskhanteringsplaner regelbunden information med avseende på miljö och sociala frågor (Deegan, 2002).

- V. Viljan att uppfylla samhällets förväntningar. Organisationer uppfattar sig som en del av samhället och anser då att redovisning i deras miljömässiga resultat är en del av deras ansvar som samhällsdeltagare (Deegan, 2002).
- VI. Legitimiteten står i fokus. Hållbarhetsrapportering kan vara ett svar på tidigare negativ publicitet som drabbat företaget. Rapporten kan även ha upprättats till följd av offentliggörande av statistik rörande företags hållbarhetsarbete. (Deegan et al., 2000, 2002; Patten, 1992; se Deegan, 2002)
- VII. Företaget kan ha särskilt inflytelserika intressenter som kräver en hållbarhetsredovisning (Ullman, 1985; Roberts, 1992; Evan & Freeman, 1988; Neu et al., 1998; se Deegan, 2002)
- VIII. Sammanställande och offentliggörande av hållbarhetsredovisning i syfte att attrahera nya intressenter. Internationellt blir etiska investeringsfonder en allt större del av marknaden. Det finns exempelvis *Dow Jones Sustainability Group Index*. Marknadsanalytiker tar inte sällan hänsyn till de material organisationer själva tillhandahåller om dess hållbarhetsprestanda (Deegan, 2002)
- IX. Vissa industrier präglas av speciella uppförandekoder som av praxis bör följas. Dessa innehåller ofta krav på hållbarhetsredovisning (Deegan & Blomquist, 2001; se Deegan, 2002)
- X. Vidare kan uppförandekoderna med krav på hållbarhetsredovisning ha uppkommit till följd av en vilja att förebygga att regeringar ska införa hårdare lagkrav (Deegan & Blomquist, 2001; se Deegan, 2002)
- XI. Utmärkelser och priser för ett gott hållbarhetsarbete blir allt vanligare. Att vinna en tävling och erhålla en utmärkelse för god etik kan bidra till positiv publicitet. Ett exempel på en sådan tävling är *Association of Chartered Certified Accounting* (Deegan & Carrol, 1993; se Deegan, 2002)

De 11 olika motiven till införandet och offentliggörande av hållbarhetsredovisning utesluter inte varandra utan kan i kombination vara bevekelsegrunden till redovisningen.

4.4 Intressentteorin och Legitimitetsteorin

Åtskilliga drivkrafter påverkar företag och deras vilja att upprätta hållbarhetsredovisning. Det finns två teorier som kan förklara detta, dels intressentteorin och dels legitimitetsteorin. Intressentteorin handlar i grund och botten om företagets relation till dess intressenter och hur de genom hållbarhetsredovisning bevisar att de är dem värdiga. Legitimitetsteorin handlar i större utsträckning om hur företag legitimerar sin verksamhet och sina handlingar genom hållbarhetsredovisning (Ljungdahl, 1999).

4.4.1 Intressentteori

Företagens intressenter kan kategoriseras i två olika grupper.

- I. Primära intressenter: de som har en direkt koppling till företaget; arbetstagare, investerare eller de som för företaget är viktiga för den fortsatta verksamheten
- II. Sekundära intressenter: de som endast intresserar sig i företaget men inte direkt påverkas eller kan påverka beslut (Ljungdahl, 1999).

De primära intressenternas krav anses vara i princip obligatoriska på grund av rädsla för missnöjda intressenter och tron att den framtida verksamheten kan påverkas i fall kraven inte tillgodoses. De sekundära intressenternas intressen ses inte som lika viktiga och får därmed avsevärt lägre prioritet (Ljungdahl, 1999). Författarna Donald & Preston (1995) menar att företaget egentligen bör förhålla sig likgiltigt till de olika intressegrupperna och inte endast se dem som tillgångar till företaget.

Ljungdahl (1999) menar att företag vanligtvis inte tillämpar detta synsätt utan ser intressenter utifrån de resurser de kan tillhandahålla. Tillgodoseande av intressenters behov av miljö- och samhällsrelaterade krav kan göras genom miljöredovisning. Detta är ett sätt att övertala intressenter om att allt är i sin ordning. Redovisningen kan alltså vara organisationens sätt att hantera viktiga intressenter och bibehålla goda relationer.

Studier visar att företag bör redovisa sitt hållbarhetsarbete då detta kan leda till rena monetära vinster samt goda relationer till intressenter (Abbott & Munson, 1979; Bowman & Haire, 1976. Se: Ljungdahl, 1999). En annan undersökning behandlade företagsledningars syn på hållbarhetsredovisning. Där klargjordes att många ledningars främsta motiv med hållbarhetsredovisning var att förbättra sin image och om detta inte förväntades bli resultatet skulle redovisningen utebli (Jaggi & Zhao, 1996. Se: Ljungdahl, 1999).

4.4.2 Legitimitetsteori

Legitimitetsteorin har nära kopplingar till intressentteorin, speciellt ur ett företagsperspektiv. Det handlar även här i grund och botten om att bibehålla intressenters positiva relation till företaget. Dock skiljer sig teorin delvis från intressentteorin som talar om primära intressenters direkta påverkan på företaget då legitimitetsteorin främst behandlar de sekundära intressenternas intressen, det kan exempelvis röra sig om medias krav på insyn i verksamheten. Att bibehålla god relation med sekundära intressenter bidrar till högre legitimitet för företagets agerande och verksamhet. Denna teori är på så vis i högre grad kopplad till samhällsvetenskapen än ekonomin. Vidare ses legitimitet som en direkt nödvändighet för företaget och brist på sådan kan leda till en negativ utveckling (Ljungdahl, 1999). Till skillnad från direkta resurser i form av exempelvis pengar från primära intressenter är legitimitet av mer abstrakt karaktär och därmed svårare att mäta (Karlsson, 1991. Se: Ljungdahl, 1999). Ljungdahl (1999) menar vidare att legitimitet definieras av de rådande samhällsvärderingarnas överensstämmande med företagets värderingar med avseende på dess handlingar, målsättning och etik. I själva verket har organisationer sekundära intressenter med olika syn på legitimitet, det kan till exempel röra sig om två olika tidskrifter med skilda värderingar.

En verksamhet som skadats på grund av bristande legitimitet kan hantera problemet på två sätt:

- I. Vidta direkta åtgärder mot det faktiska problemet och förbättra interna processer för att återfå legitimiteten eller,
- II. att genom kommunikativa medel i form av uttalanden eller upplysningar återfå legitimiteten.

Alternativ två är det vanligast förekommande alternativet då den åtgärden varken är tidskrävande eller kräver stora kostnader (Ljungdahl, 1999).

BP Oil är ett företag vars verksamhet 20:e April 2010 ledde till en stor oljeolycka i den mexikanska golfen med 11 dödsfall och ca 700 miljoner liter utsläppt olja som följd (Wilson, E.K. 2010). På grund av olyckans omfattning hanterades situationen genom en kombination av de båda legitimitetsfrämjande åtgärderna. Alltså dels genom uttalanden och rapporter och dels genom konkret åtgärdsarbete (BP Oil, 2012).

4.5 Nya riktlinjer och uppföljning för statligt ägda företag

4.5.1 Riktlinjer om hållbarhetsredovisning

Alla statligt ägda företag kom överens om att samtliga senast från och med räkenskapsåret 2008 ska hållbarhetsredovisa efter GRI:s riktlinjer. Målet var att föregå med gott exempel och visa på god redovisningssed. I bolag där det statliga ägandet delades med privat ägande skulle dialog föras mellan parterna i syfte att tillsammans upprätta en gemensam hållbarhetsredovisning (Regeringskansliet, 2007).

Grunden med GRI är, enligt Näringsdepartementet, att ”följa eller förklara”. Det för redovisningen relevanta arbetet ska granskas, tydliggöras och en förklarande motivering till varför vissa delar av arbetet inte formuleras eller förbisetts ska medtagas i redovisningen (Regeringskansliet, 2007).

4.5.2 Uppföljning

På Uppsala universitet fick tre forskare i företagsekonomi i uppgift av regeringskansliet att undersöka effekterna av de nya riktlinjerna för hållbarhetsredovisning i statligt ägda företag. Deras resultat publicerades 2010 i en rapport där enkäter och intervjuer med 49 statligt eller delvis statligt ägda företag legat till grund för undersökningen. Enkäterna och intervjuerna har besvarats av företagens CSR- och hållbarhetschefer samt styrelseordförande. Målet med rapporten var att undersöka hur företagen upplevt det nya arbetet och vilka effekter som medförts för verksamheterna i helhet (Borglund, Frostenson, & Windell, 2010).

Företagen har enligt studien påverkats i differentierande utsträckning där de företag som tidigare inte arbetat med hållbarhetsredovisning eller hållbarhetsfrågor upplevt flest positiva effekter. Den största märkbara skillnaden var en ökad medvetenhet i sociala, ekonomiska och miljömässiga frågor. Medvetenheten tros ha ökat både i ledningen, styrningen och i företagets generella riktlinje. Då medvetenheten ökat och givit nya insikter och kunskap har företagen även kunnat identifiera nya miljöaspekter som tidigare varit okända i deras verksamhet. I praktiken har en övergripande förbättring av redovisning av företagets miljöprestanda kunnat påvisas i form av nya rutiner. Hållbarhetsarbetet i sig har dock inte påverkats i någon högre utsträckning (Borglund, Frostenson, & Windell, 2010).

Studien visar även på att vissa företag ansett att strävan att uppnå GRI:s riktlinjer lett till hårt arbete och att riktlinjerna ibland inte varit tillämpbara i deras verksamhet. Detta visade sig genom att

anpassningen i sig var tidskrävande och resultatet inte alltid blivit det planerade. För att företag ska dra nytta av hållbarhetsredovisning i form av förbättrat praktiskt miljöarbete krävs utökad förståelse i hur redovisningen kan användas på fler sätt än att endast redovisa (Borglund, Frostenson, & Windell, 2010).

4.6 GRI

4.6.1 Vad är GRI?

Målsättningen för GRI är att skapa riktlinjer för företag och organisationer att utgå från när de ska upprätta en hållbarhetsredovisning. Sociala, miljömässiga samt ekonomiska aspekter står alltid i fokus i GRI:s arbete. Riktlinjerna för redovisningen är utformade för att säkerställa en hög kvalitet av trovärdighet och transparens där standardiserade metoder för rapportering tillämpas. Rapporteringsmetoden är utformad på ett sådant sätt att den ska kunna vara tillämbart oavsett organisationens bransch, storlek eller lokalisering (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

GRI är framtagen i samarbete med intressenter från olika områden. Dessa utgörs av företag, frivilligorganisationer, sakkunniga, anställda och forskare för att se till att rapporteringskraven leder till hög transparens och trovärdighet hos de redovisande organisationerna. Arbetsgrupper upprättas med experter som representerar olika intressentgrupper från olika organisationer. De samtalar och rådslår i syfte att kontinuerligt förbättra GRI:s direktiv och krav på redovisning (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

Hållbarhetsredovisning är ett frivilligt ansvar företag och organisationer tar mot sina intressenter. Med intressenter menas både aktörer inom och utanför företagets verksamheter. Det kan alltså röra sig om arbetstagare, kunder, aktieägare, investerare eller samarbetspartners. Målet är att tydligt visa hur organisationen arbetar med hållbarhetsfrågor, alltså miljöarbete samt social och ekonomisk hållbarhet. Detta kan delvis redovisas genom nyckeltal och indikatorer där en presentation av organisationens miljöprestanda ska vara tydlig och reflektera företagets verkliga hållbarhetsarbete. Både negativa och positiva resultat ska innefattas i redovisningen. När hållbarhetsredovisningar upprättas efter GRI:s riktlinjer är standardupplysningar och branschspecifika tillägg två viktiga delar i rapporteringen (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

4.6.2 Varför GRI?

En hållbarhetsredovisning upprättad efter GRI:s riktlinjer för hållbarhetsredovisning menas att rapporten kan användas för jämförelse och utvärdering av resultat vad gäller lagar, standarder, frivilliga initiativ och normer. Resultatet av hållbarhetsarbetet inom organisationen kan redovisas för intressenter samt användas för jämförelse av organisationens resultat och miljöprestanda mellan olika delar av företaget eller mot andra företag.

GRI medför att företagen kontinuerligt måste arbeta med hållbarhetsfrågor vilket ger en bättre insikt i hur resurser används inom företaget. Detta gör att hållbarhet bättre integreras i verksamheter och processer vilket leder till att brister och ineffektivitet lättare kan identifieras och åtgärdas. Resultatet blir en konkurrenskraftigare verksamhet med ökad produktivitet (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

4.6.3 GRI:s ramverk

När en hållbarhetsredovisning upprättas styrs arbetet av GRI:s riktlinjer men det finns även andra hjälpsamma verktyg för att skapa en så tydlig redovisning som möjligt, dessa är:

- I. Indikatorprotokoll: detta protokoll är menat att användas som hjälpmedel till resultatindikatorerna och ska användas på så sätt att de förblir uttryckta på samma sätt och inte ändrar karaktär.
- II. Branschspecifika tillägg: alla branscher ser olika ut, därför är det omöjligt att skapa generella riktlinjer som innefattar alla områden för alla branscher. Det är här de branschspecifika tilläggen kommer till nytta. De används som kompletterande riktlinjer i form av resultatindikatorer. de branschspecifika tilläggen ska uppfyllas för tillämpningsnivå A, mer information finns under rubriken *Tillämpningsnivåer*.
- III. Tekniska protokoll: syftar till att ge vägledning i redovisningsfrågor till exempel avgränsningar.

4.6.4 Grunderna i GRI:s riktlinjer

Riktlinjerna består i huvudsak av tre olika delar. Dessa är: standardupplysningar (som även innehåller resultatindikatorer), redovisningsvägledning och redovisningsprinciper. Följande två stycken ger en översiktlig beskrivning av de tre delarna (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

4.6.5 Redovisnings- och vägledningsprinciper

Dessa används tillsammans med standardupplysningarna för att identifiera vilka delar av verksamheten som är relevanta för hållbarhetsredovisning. De olika principernas syfte är att klargöra vad som är relevant i avseende på kommunikation utåt, hållbarhetssammanhang samt att säkerställa att rapporten inte blir ihålig på något plan. Vidare kommer principer som skall säkerställa rapportens balans, jämförbarhet, trovärdighet och klarhet i sitt uttryck (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

4.6.6 Standardupplysningar

Detta är information som är av stor vikt vid redovisning för de flesta organisationer, alltså information som intressenter generellt är intresserade av och som alltid ska vara en del i en GRI rapport. Dessa upplysningar delas vidare in i tre huvudgrupper:

- I. Strategi och profil: den del i hållbarhetsredovisningen som visar att hållbarhetsarbetet är integrerat i strategin, profilen och styrningen och på andra plan i organisationens verksamhet.
- II. Hållbarhetsstyrning: organisationen ska visa hur de arbetar med hållbarhet i deras verksamhets särskilda områden för att läsaren lättare ska kunna sätta sig in i resultat från dessa områden.
- III. Resultatindikatorer: dessa är grunden för att redovisningen ska kunna användas vid jämförelser med andra organisationer i avseende på hållbarhet.

Under varje segment finns krav på information som ska lämnas i hållbarhetsredovisningen. Det är i den här delen av GRI som det tydligt framkommer hur väl ett företag har följt riktlinjerna. GRI-index med referenser till var i redovisningen uppgifterna kan hittas är ett verktyg som ska upprättas. Detta för att underlätta för läsare eller revisor att finna specifikt innehåll (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

4.6.7 Indikatorer

Dessa används för att redovisa specifikt arbete i olika delar av företaget. Det finns två olika typer av indikatorer, dessa är kärnindikatorer och tilläggsindikatorer. Kärnindikatorer ger vital information om verksamheten och tilläggsindikatorerna är till för att organisationen ska kunna anpassa den redovisade informationen för just deras verksamhet och för deras intressenter. Vidare finns olika indikator-grupper med syfte att klargöra arbetet inom olika delar av hållbarhet. Dessa är ekonomiska (EC), miljömässiga (EN) och sociala indikatorer (HR, LA & SO) (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

4.6.8 Vilka områden och resultat ska redovisas?

De områden som ger en insyn i företagets verksamhet ska redovisas. De intressenter som för företaget anses vara viktiga ska tillhandahållas den information de förväntar sig. För att komma underfund med vilken information företagets intressenter är intresserade av kan de engageras i redovisningsarbetet (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

4.6.9 Tillämpningsnivåer

Det finns tre olika tillämpningsnivåer för en GRI-redovisning. Skillnaden mellan nivåerna är till vilken utsträckningen riktlinjerna är tillämpade. Det finns grundkrav för alla tillämpningsnivåer, se Tabell 1. Organisationen väljer själv vilken nivå som ska tillämpas, detta avgörs då rapporten är sammanställd. Tillämpningsnivån ska tydligt framgå tillsammans med de delar som inte redovisats. De olika tillämpningsnivåerna är: A, B och C där A är den högsta nivån och C den lägsta. Om en utomstående oberoende revisor reviderar redovisningen och tillämpningsnivån godkänns kan företaget sätta ett (+) efter tillämpningsnivån, exempelvis B+. GRI kan även avgöra i fall företaget har rätt tillämpningsnivå genom GRI check men inget (+) kan då sättas efter tillämpningsnivån (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

Tabell 1. GRI:s redovisningskrav i form av redovisade indikatorer för de olika tillämpningsnivåerna

Tillämpningsnivåer	C	B	A
Profil och strategi	1.1 2.1-2.10 3.1-3.8, 3.10-3.12 4.1-4.4, 4.14-4.15	Redovisa för C nivå samt: 1.2 3.9, 3.13 4.5-4.13, 4.16-4.17	Samma krav som för B nivå
Redogörelse av styrmetod	Inget krav	Redogörelse av styrmetod för varje indikatorkategori	Redogörelse av styrmetod för varje indikatorkategori
Resultatindikatorer & branschspecifika tillägg	Minst 10 resultatindikatorer med minst en av varje från: Ekonomi, samhälle och miljö.	Minst 20 resultatindikatorer med minst en av varje från: Ekonomi, miljö, mänskliga rättigheter, arbetstagare, produktansvar	Redovisa samtliga G3 kärnindikatorer samt branschspecifika tillägg för varje kategori med väsentlighetsprincipen i åtanke genom att antingen: a, rapportera indikatorerna eller b, redogöra varför de utelämnats.

4.6.10 Offentlighet

Det är av stor vikt att GRI blir informerade om när redovisningen offentliggörs. GRI kan informeras om när hållbarhetsredovisningen är offentliggjord eller så kan rapporten registreras online i GRI:s redovisningsdatabas (GRI Riktlinjer för hållbarhetsredovisning, 2009).

5. Resultat - Granskning av hållbarhetsredovisningarna

5.1 Om JM

JM:s egen beskrivning av sin verksamhet lyder: ”JM är en av Nordens ledande projektutvecklare av bostäder och bostadsområden. Verksamheten är fokuserad på nyproduktion av bostäder i attraktiva lägen med tyngdpunkt på expansiva storstadsområden och universitetsorter i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Belgien. Vi arbetar också med projektutveckling av kommersiella lokaler samt entreprenadverksamhet, huvudsakligen i Storstockholmsområdet. JM ska i all verksamhet främja ett långsiktigt kvalitets- och miljöarbete. Vi omsätter cirka 12 miljarder kronor och har cirka 2300 medarbetare. JM AB är ett publikt bolag noterat på NASDAQ OMX Stockholm, segmentet Mid Cap” (JM, u.å).

JM:s verksamhetsområden är konstruktion av: bostäder, hus, anläggningar och fastighetsutveckling. Hållbarhet är integrerat i ledningen samt i JM:s strategi och kärnvärden: kvalitet, långsiktighet, pålitlighet, engagemang och lyhördhet. Dessa kärnvärden tillsammans med hållbarhet präglar verksamhetens arbete både internt och externt (JM årsredovisning 2012, 2013).

Ledorden för företaget är långsiktighet och hållbarhet. De lägger stort fokus på kunden genom nära kundkontakt vilket enligt JM årsredovisning 2012 (2013) ger dem stor insikt och fördelar med avseende på kunskap om kundkrav, kundbehov och efterfrågan. Enligt JM årsredovisning 2012 (2013) är det främst detta som skiljer dem från deras konkurrenter. Tanken om långsiktighet ger dem också fördelar i affärssammanhang. Ett exempel på detta är att JM:s hus är byggda för att hålla i minst 100 år (JM årsredovisning 2012, 2013). JM är enligt Sveriges Byggindustrier (2011) det 4:e största byggföretaget i Sverige med avseende på omsättning. Deras verksamhet omsatte 2011 i Sverige 9 868 Mkr med en total omsättning för hela koncernen inklusive utlandet på 12 001 Mkr.

155.2 JM:s redovisning

Det genomgående temat i årsredovisningen är stabilitet. På grund av det oroliga ekonomiska läget i Europa har marknaden varit sval och avvaktande. Detta har dock inte medfört dåliga resultat. JM uppnådde sina finansiella mål och planerar starta fler nya projekt när marknaden stabiliserats och efterfrågan på hus ökar (JM årsredovisning 2012, 2013).

Hållbarhetsarbetet är stabilt med planer på vidareutveckling av det befintliga arbetet. Räkenskapsåret 2012 är det första året JM hållbarhetsredovisar efter GRI:s riktlinjer. Upprättandet av hållbarhetsredovisning efter GRI:s riktlinjer anses av JM vara ett stort framsteg i företagets miljömässiga och sociala profilering och ambition. Hållbarhetsredovisningen är integrerad i årsredovisningen (JM årsredovisning 2012, 2013).

GRI-index finns upprättad på JM:s hemsida för att öka tydligheten i hållbarhetsredovisningen. Dokumentet ger hänvisningar till var i rapporten relevant information kan finnas samt redovisar kompletteringar till indikatorer som inte tas upp i årsredovisningen. Vidare menar JM att redovisningen innefattar alla obligatoriska krav för C nivå samt delar som JM ansett vara relevanta. Riktlinjer och kraven från GRI är uppställda i numrerad list i form av GRI-koder. Koden finns under *Beskrivning/indikator* i JM GRI-index. JM redovisar GRI:s indikatorer på fyra olika sätt: *Fullständigt*, *Delvis*, *Rapporteras Ej* och *Ej Relevant*. Nedan följer en tabell med antal indikatorer med respektive svarsätt. JM GRI-index innehåller totalt 98 indikatorer (JM GRI-index 2012, 2013).

Tabell 2. Antal indikatorer som redovisats till vilken grad samt specifika GRI-koder ur JM GRI-Index.

Svarsstatus	Antal	GRI-kod
Fullständig	54	1.1, 2.1-2.10, 3.1-3.9, 3.10-3.13, 4.1-4.8, 4.12-4.13, EC1-EC5, EN5-EN7, EN16, EN18, EN26, EN28, LA4, LA6, HR2, HR4-HR7, SO5, PR5
Delvis	27	1.2, 4.9-4.10, 4.14-4.17, EC8, EN2, EN17, EN22, EN29, LA1-LA2, LA5, LA7-LA13, HR3, SO1, SO3, PR1, PR3
Rapporteras ej	16	EC6-EC7, EN1, EN3-EN4, EN8, EN11-EN12, EN19-EN21, EN23, HR1, SO2, SO7-SO8
Ej Relevant	1	EN27

Indikatorer med status som *Delvis*, *Rapporteras Ej* eller *Ej Relevant* har närmare undersökts. Dessa presenteras med kommentarer i följande avsnitt.

5.3 Kommentarer till indikatorer som inte eller delvis redovisas i JM:s hållbarhetsredovisning

5.3.1 Delvis redovisade indikatorer

1.2: beskrivning av huvudsaklig påverkan, risker och möjligheter.

Kommentar: Den huvudsakliga miljöpåverkan beskrivs på sida 34 under *Hållbart samhällsbyggande*. Där listar de sina prioriterade miljöaspekter, med andra ord de miljöaspekter de huvudsakligen lägger fokus på.

Under avsnittet *Risker och möjligheter* tar redovisningen upp hur företagets risker och möjligheter går hand i hand. Vidare förklaras att riskhantering är en stor del i beslutsfattande och risk alltid är med i beräkningarna inför beslut. JM menar att eftersom deras värdeskapande koncept bygger på långsiktighet och hållbarhet tar de aldrig beslut som medför en hög risk. Detta för att kunna göra långsiktiga vinster och behålla sin starka status i branschen. De har rutiner för beslutsfattning där ett beslut med avseende på projektutveckling måste genomgå sju olika steg för att säkerställa maximal nytta med minimal risk. Riskbilden i företaget har under 2012 präglats av skuldsituationen i Europa. När läget stabiliserats kan JM utöka sin nyproduktion av hus.

BASTA är ett initiativ som JM var med och grundade som syftar till att fasa ut farligt material och produkter ur byggbranschen. De har strängare krav än EU:s förordning REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals). Detta för att minimera risk förknippad med farliga produkter. JM menar att de alltid prioriterar säkerhet och goda arbetsförhållanden framför allt.

På sida 29 i årsredovisningen finns tre tabeller: *omvärldsrisker*, *operativa risker* och *finansiella risker*. I dessa förklaras väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer som berör verksamheten. Risker beskrivs och följs därefter av information om hantering och slutligen kommer kommentarer på resultatet och arbetets utformning.

På sida 42 i årsredovisningen redovisas fakta och nyckeltal i form av en tabell rörande miljö. Målsättningen är inte tydligt redovisad i alla nyckeltalen. De konkreta målen är dock tydligare under de finansiella målen.

De menar att framtida mål till stor del beror på hur skuldsituationen i Europa utvecklar sig. Energianvändningen för hus som färdigställs under och efter 2013 redovisas. Mindre tydligt är mål för minskat avfalls- och deponimassor. Målsättning som energiprestanda är tydligare redovisad.

4.9 Styrelsens övervakning av hållbarhetsarbetet.

Kommentar: I flera delar av hållbarhetsredovisningen framkommer information om att hållbarhetsarbetet integreras i alla JM:s verksamheter. Såväl som i styrning, planering, och beslutsfattande. Styrelsen har internrevision och kontroll av dess arbete med utvärdering. Det framkommer inte precis vilka dessa rutiner är och hur arbetet fortgår men samtidigt är man tydlig med att arbetet existerar.

4.10 Utvärdering av styrelsens egna prestationer, i synnerhet vad gäller ekonomiska, miljömässig och sociala sådana.

Kommentar: Det framgår i JM GRI-index att styrelsen själv utvärderar sitt arbete och att detta resultat sedan tillhandahålls valberedningen som sedan kan ta beslut om vilka som bör sitta i styrelsen. Denna indikator behöver nödvändigtvis inte klassas som delvis redovisad.

4.14 Intressentgrupper.

Kommentar: GRI kräver enligt riktlinjerna en lista över intressenter från olika grupper. Exempelvis: kunder, leverantörer, aktieägare och anställda. JM redovisar på JM GRI-index angivna sidor att de har omfattande kontakt med sina intressenter och har separata stycken om de olika grupperna. Samarbetspartners nämns flertalet gånger i rapporten. Däremot finns inte listor över alla intressentgrupper JM är associerade med.

4.15 Identifiering och urval av intressenter

Kommentar: Liknande punk 4.14 redovisar inte JM specifika intressenter och kontakten med dessa.

4.16 Metoder för samarbete med intressenter.

Kommentar: Flera metoder nämns i rapporten, bland annat en framtidsworkshop som görs tillsammans med JM:s leverantörer. Vidare har JM god kontakt med sina kunder via intervjuer och kundundersökningar. Denna indikator behöver nödvändigtvis inte klassas som delvis redovisad.

4.17 Viktiga frågor som framkommit i dialog med intressenter

Kommentar: JM har flertalet undersökningar som pågår för att utreda frågor som rör intressenter. Alla specifika undersökningar redovisas ej. En sådan redovisning hade sannolikt tagit en stor del av rapporten.

EC8 investeringar i infrastruktur och tjänster för allmänhetens nytta

Kommentar: I redovisningen under *Hållbart samhällsbyggande* visar JM tydligt på att de medför samhällsnytta genom de lågenergi- och miljöanpassade hus de bygger. Vidare finns information om att JM endast upprättar hus i attraktiva områden med avseende på infrastruktur. Denna indikator behöver nödvändigtvis inte klassas som delvis redovisad.

EN2 Återvunnet material i procent av materialåtervinningen

Kommentar: JM redovisar inte material i procent som går till återvinning men förklarar att de aktivt arbetar med återvinning i form av Ekobacke, ett koncept där flera arbetsplatser kommunicerar med varandra för att minimera avfall. Vidare redovisas den andel av byggavfall som går till deponi i procent vilket gör att läsaren får en uppfattning av företagets avfallsarbete.

EN17 Andra relevanta indirekta utsläpp av växthusgaser, i vikt.

Kommentar: Indirekta utsläpp av växthusgaser för JM är energianvändning av bostäder i bruksskedet. Redovisning av koldioxidutsläpp i nybyggda hus är beräknat i kg. Denna indikator behöver nödvändigtvis inte klassas som delvis redovisad.

EN22 Total avfallsvikt, per typ och hanteringsmetod.

Kommentar: Den totala vikten för JM:s verksamheter redovisas inte. Däremot redovisas byggavfall till deponi i kg/m² hus.

EN29 Väsentlig miljöpåverkan genom transporter av produkter, varor och material som används inom verksamheten, inklusive medarbetarnas tjänsteresor.

Kommentar: Vid flertalet tillfällen tar årsredovisningen upp att JM arbetar aktivt med att minska transporter och därmed sitt utsläpp. Vidare har företaget endast miljöbilar (enligt trafikverkets definitioner). Av varor och material som används i verksamheten utgör byggavfall den största delen. Under en treårsperiod vill JM halvera sitt byggavfall.

LA1 Total personalstyrka, uppdelad på anställningsform och region.

Kommentar: Antalet anställda redovisas tydligt i årsredovisningen på sida 46. Uppdelning görs mellan tjänstemän och hantverkare och även detta redovisas. En tabell klargör antalet medarbetare i medeltal för de olika länderna som JM är verksamma i. Regioner inom länderna redovisas ej. JM har istället JM Riks som är verksam i hela landet.

LA2 Totalt antal anställda och personalomsättning, per åldersgrupp, kön och region

Kommentar: Antalet anställda redovisas tydligt i årsredovisningen på sida 46. Dock redovisas inte likt LA1 antal anställda i de olika regionerna.

LA5 Minsta varseltid angående förändringar i verksamheten och huruvida detta är specificerat i kollektivavtalen.

Kommentar: I JM GRI-index finns information som redogör att sådana frågor regleras i kollektivavtal och genom lagstiftning och branschpraxis.

LA7 Omfattningen av skador, arbetsrelaterade sjukdomar, förlorade arbetsdagar, frånvaro samt totala antalet arbetsrelaterade dödsolyckor per region.

Kommentar: Sjukfrånvaro redovisas per åldersgrupp. Vidare klargörs antalet olyckor per miljon arbetade timmar.

LA8 Utbildning, rådgivning, förebyggande åtgärder och riskhanteringsprogram för att bistå de anställda, deras familjer och samhällsmedlemmar beträffande allvarliga sjukdomar.

Kommentar: JM har bland annat "Ordning och Reda kontrollen" för att förebygga olycksfall. I JM GRI-index tillhandahålls information om en intern krisberedskap där alla med ansvar är utbildade i arbetsmiljö. Samarbete sker även med företagshälsovården. Alla riskfyllda arbeten bedöms på förhand genom rutinkontroller.

LA9 Frågor om hälsa och säkerhet som omfattas av formella överenskommelser med fackföreningar.

Kommentar: Hanteras enligt JM GRI-index genom kollektivavtal och branschpraxis.

LA10 Genomsnittligt antal utbildningstimmar per anställd och år, fördelad på personalkategorier.

Kommentar: Enligt JM GRI-index är den informationen samlad på koncernnivå.

LA11 Program för vidareutbildning och livslångt lärande för att stödja fortsatt anställningsbarhet samt bistå anställda vid anställningens slut.

Kommentar: JM bygger enligt årsredovisningen långsiktiga relationer med sina arbetare. Vidare görs utbildning av medarbetare för att öka kompetensen och förståelsen för ett strukturerat arbetssätt. Rekrytering av chefer sker internt med utvecklingsprogram för blivande platschefer på 1,5 år. JM har även mentorprogram för att utbilda personal från verksamheterna i de andra länderna.

LA12 Andel anställda (%) som får regelbunden utvärdering av sin prestation och karriärutveckling.

Kommentar: Utvecklingssamtal sker med alla tjänstemän anställda på JM enligt JM GRI-index.

LA13 Sammansättning av styrelse och ledning samt uppdelning av andra anställda efter kön, åldersgrupp, minoritetsgruppstillhörighet och andra mångfaldsindikatorer.

Kommentar: Andel anställda presenteras efter respektive kön och ålder i årsredovisningen. Enligt JM GRI-index rapporterar inte JM personalstyrkan fördelat på etnicitet.

HR3 Personalutbildningstimmar för policyer och rutiner för mänskliga rättigheter, samt andel av de anställda som genomgått sådan utbildning.

Kommentar: Antalet timmar redovisas inte. JM har egna etiska riktlinjer och uppförandekod som går i linje med FN:s Global Compact. JM GRI-index hänvisar till sida 45 i årsredovisningen. Det finns ytterligare information om vad JM gör för att uppfylla Global Compact på sida 41 i årsredovisningen. De etiska riktlinjerna tillhandahålls alla nyanställda på introduktionsdagen. Det finns även specifika utbildningar för detta.

SO1 Utformning och omfattning av de rutiner som utvärderar verksamhetens påverkan på samhällen, inklusive inträde, verksamhet och utträde.

Kommentar: Enligt JM GRI-index är detta en del i detaljplaneringen. Detta utvärderas i samband med den miljökonsekvensbeskrivning som upprättas innan alla nya projekt påbörjas. Denna indikator behöver nödvändigtvis inte klassas som delvis redovisad.

SO3 Andel anställda som utbildats i organisationens policyer och rutiner mot korruption.

Kommentar: Enligt JM GRI-index är en stor del av medarbetarna informerade och utbildade och utökade utbildningar kommer äga rum under kommande år. Vidare menar JM att korruptionsbekämpning är ett fokusområde för verksamheten.

PR1 Faser i livscykeln då produkters och tjänsters påverkan på hälsa och säkerhet ska utvärderas i förbättringssyfte, och andelen av produkter och tjänster som berörs.

Kommentar: JM:s produkter är byggnader och deras tjänster är upprättandet av sådana. Byggnadernas påverkan består i huvudsak av energiförbrukning, denna minimerar man genom att bygga lågenergihus. Miljöpåverkan sker även under byggarbetet, detta arbetas aktivt med och delmål har upprättats för att bland annat halvera byggavfallet under en treårsperiod.

PR3 Typ av produkt- och tjänsteinformation som krävs enligt rutinerna, samt andel i procent av produkter och tjänster som berörs av dessa krav.

Kommentar: Alla upprättade byggnader är energiklassade efter JM:s egna energiklassningssystem. Eftersom 100 procent av byggnaderna energiklassas och detta är rutin behöver denna indikator nödvändigtvis inte klassas som delvis redovisad.

5.3.2 Ej redovisade indikatorer

EC6 Policy och praxis, samt andelen utgifter som betalas till lokala leverantörer på väsentliga verksamhetsplatser.

Kommentar: Ingen information.

EC7 Rutiner för lokalanställning av personal och ledande befattningshavare

Kommentar: JM följer rekryteringsprocessen där de är verksamma. Detta är dock inte offentlig information.

EN1 Materialanvändning i vikt eller volym.

Kommentar: Bedöms inte vara relevant för verksamheten.

EN3 Direkt energianvändning per primär energikälla.

Kommentar: Ingen information.

EN4 Indirekt energianvändning per primär energikälla.

Kommentar: Ingen information.

EN8 Total vattenförbrukning per källa.

Kommentar: Ingen information.

EN11 Lokalisering och storlek av nyttjad mark i eller intill skyddade områden eller områden med högt biologiskt mångfaldsvärde.

Kommentar: Ingen information.

EN12 Beskrivning av väsentlig påverkan på den biologiska mångfalden i skyddade områden, eller områden med hög biodiversitet.

Kommentar: Ingen information.

EN19 Utsläpp av ozonnedbrytande ämnen, i vikt.

Kommentar: Ingen information.

EN20 NO, SO_x samt andra väsentliga luftföroreningar, i vikt per kategori.

Kommentar: Ingen information.

EN21 Totalt utsläpp till vatten, per kvalitet och recipient.

Kommentar: Ingen information.

EN23 Totalt antal samt volym av väsentligt spill.

Kommentar: JM har inte särskilt spill från den totala avfallsmängden. Undersökningar och studier genomförs för att förbättra förståelsen för uppkomst av avfallet.

HR1 Andel och antal investeringsbeslut som inkluderar krav på mänskliga rättigheter eller som genomgått en granskning av hur mänskliga rättigheter hanteras.

Kommentar: Frågan är inte relevant för verksamheten så som den är ställd menar JM.

SO2 Andel och totala antal affärsenheter som analyserats avseende risk för korruption.

Kommentar: Ingen information.

SO7 Antal juridiska åtgärder mot organisationen till följd av konkurrenshämmande aktiviteter.

Kommentar: Ingen information.

SO8 Belopp för betydande böter och sanktioner mot organisationen för brott mot lagar och bestämmelser.

Kommentar: Ingen information.

5.3.3 Slutkommentarer

JM uppfyller alla krav för C-nivå men komplettering och kommentar på indikator 4.14 och 4.15 bör adderas i GRI-index. Redovisningen har bredd och når därmed en bred målgrupp som innefattar många olika intressenter. Redovisningens avgränsning är oklar. Bland annat tas icke krav belagda indikatorer upp som sedan inte redovisas. I vissa fall kan redovisningen vara mer specifik, exempelvis om internt icke offentligt arbete sker kan detta nämnas men det bör sedan tydligt redogöras att det inte redovisas offentligt. Genom hela redovisningen kan tydliga tecken på miljömedvetenhet och ansvarstagande identifieras. Alla de indikatorer som JM ansett vara fullständigt redovisade har efter granskning i årsredovisningen och av kommentarer i JM GRI-index funnits fullständiga. Vidare finns det flera delvis redovisade indikatorer som kan klassas som fullständigt redovisade.

5.4 Om NCC

NCC:s egen beskrivning av sin verksamhet lyder: ”NCC är ett av de ledande bygg- och fastighetsutvecklingsföretagen i norra Europa med en omsättning på 57 Mdr SEK och 18 000 anställda. Med Norden som hemmamarknad är NCC verksamt inom hela värdekedjan – utvecklar och bygger bostäder, kommersiella fastigheter, industrilokaler och offentliga byggnader, vägar och anläggningar samt övrig infrastruktur. NCC erbjuder även insatsvaror för byggproduktion samt ansvarar för beläggning och vägservice. NCC skapar framtidens miljöer för arbete, boende och kommunikation med ett ansvarsfullt byggande som ger hållbart samspel mellan människa och miljö” (NCC årsredovisning 2012, 2013).

NCC är enligt Sveriges Byggindustrier (2011) det 3:e största byggföretaget inom Sverige med avseende på omsättning. Deras verksamhet omsatte 2011 i Sverige 28 961 Mkr med en total omsättning för hela koncernen inklusive utlandet på 52 535 Mkr. Deras verksamhetsområden är konstruktion av: bostäder, hus, anläggningar, asfalt, stenmaterial, betong och fastighetsutveckling (NCC årsredovisning 2012, 2013).

5.5 NCC:s årsredovisning

Det genomgripande temat är lönsam tillväxt, målet är tillväxt men inte på bekostnad av lönsamheten. Hållbarhetsredovisningen är den tredje som upprättats efter GRI:s riktlinjer och NCC anser sig redovisa på C-nivå. Redovisningen har inte granskats av externa revisorer (NCC GRI-index 2012, 2013).

NCC:s GRI-index redogör att totalt 69 indikatorer av GRI:s riktlinjer redovisats. Indikatorerna redovisas antingen *Fullständigt* eller *Delvis*. GRI-index bör läsas sida vid sida om årsredovisningen då kompletterande information finns i de svar som inte tillhandahålls i årsredovisningen. I tabell 3 redovisas antal indikatorer med avseende på utsträckning av redovisning (NCC årsredovisning 2012, 2013).

Tabell 3. Antal fullständigt och delvis redovisade indikatorer med GRI-kod från NCC GRI-index

Svarsstatus	Antal	GRI-kod
Fullständig	49	1.1, 2.1-2.10, 3.1-3.8, 3.10-3.13, 4.1-4.4, 4.8, 4.12-4.15, 4.17, EC1, EC3-EC4, EN3-EN4, EN18, EN20, EN23, EN28, LA7, HR5-HR7, SO3, SO5, SO7-SO8
Delvis	20	EC1, EN2, EN5-EN7, EN16, EN26, LA1, LA4-LA5, LA10, LA12-LA13, HR2, HR4, SO1-SO2, SO4, PR1, PR3, CRE8

Alla indikatorer som NCC ansett vara fullständigt redovisade har inte kontrollerats.

5.5.1 Kommentarer

NCC uppfyller alla krav för C-nivå.

Årsredovisningen är övergripande tydlig och innehåller flertalet förklarande figurer, diagram och tabeller. Detta medför ett gott helhetsintryck av redovisningen. Vad det gäller hållbarhetsarbetet upplevs det vara gott men samtidigt tar framåtblickande en stor plats i redovisningen.

SO3 Procentandel av de anställda som genomgått utbildning i organisationens policyer och rutiner avseende motverkan mot korruption. Anses vara fullständigt redovisad.

Kommentar: NCC ger en kommentar i GRI-index som anger att över 3000 chefer och specialister inom hela koncernen genomgått utbildning i affärsetik och konkurrensrätt. Vidare kommer samtlig personal utbildas i compliance programmet. Hänvisningar görs till sida 34-35 i årsredovisningen men ingen procentandel anges.

5.6 Jämförelse

Tabell 4. Jämförelse mellan JM och NCC med avseende på prestation i form av indikatorer i deras hållbarhetsredovisningar

Koncern	JM	NCC
Antal indikatorer medtagna i GRI-index	98	69
Antal <i>Fullständigt Redovisade</i>	54	49
Antal <i>Delvis Redovisade</i>	27	20
Antal <i>Ej Rapporterade</i> eller <i>Ej Relevanta</i>	17	--
Antal fullständigt redovisade indikatorer medtagna utöver krav för C-nivå	18	12
Antal delvis redovisade indikatorer medtagna utöver krav för C-nivå	25	20
Antal <i>Fullständigt redovisade</i> indikatorerna som saknas för B-nivå	9 (Hållbarhetsaspekterna är fullständiga)	12 (Varav 3 hållbarhetsaspekter)
Minst en <i>Fullständigt Redovisad</i> indikator från samtliga hållbarhetsområden	JA	NEJ (Produktansvar saknas)
Inkludering av <i>Management Approach Indikatorer</i>	NEJ	NEJ
Separat hållbarhetsredovisning	NEJ	NEJ

Båda företagen har hållbarhetsredovisningar som tyder på ansvarstagande och miljömedvetenhet. Kraven för C-nivå är uppfyllda i båda fallen och en ambition för vidareutveckling är hög i respektive koncern. Omsättningen hos företagen differentierar sig dock där JM har en omsättning på 12 001 Mkr och NCC 52 535 Mkr. JM:s omsättning motsvarar alltså ca 23 procent av NCC:s. Detta märks inte i hållbarhetsredovisningarna som håller liknande standard. Vidare rekommenderas GRI tillämpningsnivå C för företag som för första gången hållbarhetsredovisar. Räkenskapsåret 2012 var första året JM redovisade efter GRI:s riktlinjer, NCC redovisade sin första GRI rapport år 2011 med avseende på räkenskapsåret 2010.

För framtida utökning av GRI-redovisningen ser det bra ut för båda företagen. Dock har NCC ingen fullständigt redovisad indikator under *Produktansvar* vilket JM har. För tillämpningsnivå B krävs

bland annat indikator 1.2, JM redovisar denna indikator delvis i sin första rapport vilket i dagsläget stärker företagets transparens och kommer underlätta vid utökad redovisning.

För B-nivå krävs även minst 20 resultatindikatorer med minst en indikator från varje hållbarhetsområde. JM har uppfyllt detta krav, det har däremot inte NCC gjort. De saknar en fullständigt redovisad indikator från *Produktansvar* då de endast delvis redovisar PR1 och PR2.

Det är även viktigt, inte minst för GRI, att den redovisande organisationen anger efter vilken upplaga av riktlinjerna som följs. Detta framkommer i NCC:s GRI-index (GRI protokoll 3.0) men informationen saknas hos JM.

En rekommendation från GRI är användning av direktlänkar till sidhänvisning direkt till rapporten i GRI-index vilket NCC har använt sig av. Detta medför underlättande vid informationssökning i redovisningen. JM har inte tillämpat detta verktyg.

6. Slutsatser

6.1 Rekommendationer för förbättring och vidareutveckling av JM:s hållbarhetsredovisning

Nedan följer en lista med 18 förslag till JM angående vidareutveckling av hållbarhetsredovisningen:

1. För att öka transparensen i hållbarhetsredovisningen finns möjligheten att få redovisningen kontrollerad av GRI, detta kallas GRI check. GRI check har inte samma funktion som extern revision och ger därmed inte att redovisningen blir C+. Däremot kan GRI check skrivas med i redovisningen och ökar därmed trovärdigheten. Detta tar ca 10 dagar.
2. Se över möjligheter att redovisa på A eller B nivå, data finns sannolikt redan tillgänglig hos JM, till exempel anställningsdata.
3. GRI har branschspecifika krav som krävs för tillämpningsnivå A. Denna informationen kan redovisas även i fall JM inte satsar på A-nivå för att öka transparensen.
4. Ge en förklaring till varför indikator 4.14 och 4.15 inte redovisas.
5. Informera om man redovisar efter G3 eller G3.1
6. Överväga att ha en separat hållbarhetsredovisning, detta skulle medföra både högre transparens och trovärdighet då läsning underlättas och blir tydligare.
7. Införa direktlänkar till redovisningen i GRI-index.
8. Indikator 2.3. Dotterbolagen visas även på sida 107 i redovisningen.
9. Indikator 2.8. Antalet anställda framkommer även på sida 44 och 46, detta visas inte i GRI-index.
10. Indikator 3.5. Det framkommer inte tydligt vilka områden som har "försummats" på grund av saknat intresse hos intressenter.
11. Resultatindikator LA7. Arbetsolyckor och arbetsrelaterad sjukdom är sannolikt siffror som finns internt och borde vara relativt enkla att inkludera i kommande redovisning.
12. På sida 46 i redovisas i text att 0,6 % av hantverkarna är kvinnor. Vidare identifierar man detta som ett problem som ska åtgärdas. Denna siffra borde stå bredvid antal anställda kvinnor som är tjänstemän för bättre överblick.
13. GRI rekommenderar att man i GRI-index hänvisar till en eller två sidor i hållbarhetsredovisningen. Ibland refererar JM GRI-index upp till fem sidor. Till exempel PR5

som hänvisar till sida 10-15. Detta är okej endast om svaret finns på alla de sidor som refererats till. Det är viktigt att kontrollera.

14. Fler förklaringar till nästa rapport, tydliggöra vilka redovisningsprinciper som ligger till grund för urvalet av strategi och profil-indikatorerna samt resultatindikatorerna. Det fanns 12 indikatorer som *Ej Redovisas* utan förklaring varför.
15. Enligt GRI får inte indikatorerna som redovisas mellan 1.1-1.2, 2.1-2.10, 3.1-3.13 och 4.1-4.17 ej medtagas. I fall de inte medtagas ska en tydlig förklaring finnas med information om varför och hur man i framtiden kommer arbeta med dem. Mer information finns på GRI:s hemsida under *How do i address my 'Reported' and 'Not Reported' disclosures?* Vidare finns indikator 1.2 som inte är obligatorisk för C-nivå. 1.2 är delvis redovisad och till nästa rapport bör den vara fullständigt redovisad eller finnas med en förklaring till varför den endast är delvis redovisad om tillämpningsnivå B vill uppnås.
16. Kan gå med i World Economic Forum Partnering Against Corruption Initiative (PACI) där NCC redan är med. Detta kan underlätta redovisning av vissa samhällsaspekter.
17. Inkludera fler resultatindikatorer rörande JM:s betydande miljöaspekter.
18. Utöka samarbetet med intressenterna för att bättre identifiera deras syn på vad som behövs redovisas.

6.2 Avslutande diskussion - återkoppling till frågeställning

6.2.1 Återkoppling till frågeställning

I. Varför hållbarhetsredovisar företag trots att det inte finns lagkrav?

Att förstå varför företag upprättar hållbarhetsredovisningar trots att lagkrav inte finns kräver att flertalet olika faktorer undersöks. Den allmänna uppfattningen är att organisationer hållbarhetsredovisar i syfte att främja sitt varumärke samt att få konsumenter att rättfärdiga affärer med verksamheten men som vi sett i avsnitt *Till vem är den skriven och drivkrafter för publicering* och *Intressentteorin och Legitimitetsteorin* finns även andra drivkrafter. Sverige anses vara ett land där miljöfrågor tas på stort allvar och vi ser oss själva som miljömedvetna. Till följd av detta kräver många svenskar energieffektiva bostäder med låg klimatpåverkan. Jag tror att JM:s hållbarhetsredovisning huvudsakligen har upprättats för att informera kunder om JM:s miljöprofil men det är sannolikt inte den enda anledningen. Under avsnittet *Till vem är den skriven och drivkrafter för publicering* ser vi åtskilliga drivkrafter till att hållbarhetsredovisa. Punkt VIII tar upp motivet att attrahera nya intressenter och detta är sannolikt även vad JM och NCC velat åstadkomma med sina hållbarhetsredovisningar. I intressentteorin fick vi även förklarat för oss att hållbarhetsredovisning kan leda till rena monetära vinster, exempelvis intressenter i form av investerare. Detta stärker föregående tes.

Byggindustrin är en resursintensiv bransch, därmed kan en minskad miljöpåverkan även bidra till lägre kostnader då mindre bränsle används och mer material kan återvinnas. Under redovisningsarbetet kan nya kostnadskrävande områden identifieras och därmed effektiviseras. Resurseffektivitet kan alltså vara ytterligare en drivkraft till att hållbarhetsredovisa.

I avsnittet *hållbarhetsredovisning och framtiden* nämns att hållbarhetsredovisning i framtiden kan bli ett lagkrav. När detta skall ske är oklart, men troligen när hållbarhetsredovisning blir vedertaget och endast några få verksamheter inte redovisar sitt hållbarhetsarbete. Det finns, som nämnt i *Nya riktlinjer och uppföljning för statligt ägda företag*, krav på statliga företag att hållbarhetsredovisa. Dessa krav är baserade på GRI:s riktlinjer. I händelse av liknande lagkrav för näringslivet kommer sannolikt GRI även då ligga till grund för redovisningen. Både JM och NCC är väl förberedda för en sådan lag. Detta kan kopplas till drivkraft X under *Till vem är den skriven och drivkrafter för*

publicering som beskriver att en av drivkrafterna till hållbarhetsredovisning kan vara viljan att hålla regering tillfredsställd med företagens redovisningar istället för att införa striktare lagkrav.

Det finns tecken på ambition att tillfredsställa både primära och sekundära intressenter hos företagen. Ett exempel på detta är själva hållbarhetsredovisningen i sig med det främsta syftet att attrahera intressenter, kunder och medarbetare. Vad gäller mer konkret tillfredsställande av sekundära intressenter nämner JM att de blev anmälda för misstanke om miljöbrott men sedan friades på alla punkter. Därefter har de skärp sitt arbete med rutiner för slutkontroll av saneringsåtgärder. Detta kan kopplas till legitimitetsteorin, där undvikande av negativ medial uppmärksamhet står i fokus.

II. Hur väl uppfyller två undersökta byggföretag sina hållbarhetsredovisningar efter GRI:s riktlinjer?

Att redovisa efter GRI:s riktlinjer är ett taktiskt drag från JM och NCC. Det kommer sannolikt stärka deras varumärken och i fall något av företagen inte upprättat hållbarhetsredovisning efter riktlinjerna skulle de riskerat att tappa konkurrenskraft och därmed både kunder och intressenter. Min uppfattning efter att ha granskat hur väl hållbarhetsredovisningarna stämmer överens med GRI:s riktlinjer och ramverk är att båda företagen uppfyller kraven för tillämpningsnivå C. Vidare bör JM överväga att utvidga omfattningen av hållbarhetsredovisningen och sträva efter tillämpningsnivå B. Redan i dagsläget har de fler GRI-indikatorer medtagna i sin hållbarhetsredovisning än både NCC och kravet för C-nivå vilket tyder på hög transparens, trovärdighet och ambition. De har även tillräckligt med resultatindikatorer för vad som krävs för tillämpningsnivå B. NCC har i tre år redovisat på C-nivå, JM har upprättat en hållbarhetsredovisning efter GRI:s riktlinjer och har redan en mer omfattande redovisning. Tar JM steget vidare och visar att de verkligen är det företag miljömedvetna kunder ska välja kommer de få nya affärsmöjligheter, kunna utöka sin verksamhet samt få en större kundportfölj.

6.2.2 Hur gynnas miljön av hållbarhetsredovisning?

Kort sagt medför hållbarhetsredovisning att företag identifierar sina miljöaspekter och därefter kan arbeta vidare med dessa för att kunna visa sina intressenter att de är en ansvarstagande verksamhet. Samtidigt fungerar hållbarhetsredovisningen likt ett kvitto på att företagen verkligen har ett konkret miljöarbete. Intressenterna blir nöjda med företaget, företaget tjänar mer när intressenterna är nöjda och miljön gynnas även av det. Konkurrenskraften hos ett hållbarhetsredovisande företag ökar vilket leder till fler affärer och större marknadsandelar. Konkurrenterna vill inte halka efter och

upprättar även de hållbarhetsredovisning som medför samma goda resultat som för det ursprungliga företaget. Ett exempel på detta är JM som redovisar efter GRI:s riktlinjer för första gången samtidigt som NCC redovisat efter GRI i tre år. Chansen är stor att JM var väl medvetna om att deras konkurrenter hållbarhetsredovisade efter GRI och att de inte ville halka efter. Tillslut kommer det sannolikt bli standard att hållbarhetsredovisa och de verksamheter som inte gör det kommer inte vara långlivade. Men miljöfördelarna slutar inte här. Samtidigt som företagen konkurrerar om vem som har den bästa redovisningen med det bästa miljöarbetet stramar GRI kontinuerligt åt kraven för hållbarhetsredovisningarna. Detta bildar en positiv spirat mot ansvarsfulla företag som jobbar för en god miljö.

7. Tack

Jag vill först och främst tacka Torbjörn Brorson som bistått med god handledning. Vidare vill jag tacka min vän Pål Henriz som förmedlat kontakten med JM samt Patrik Andersson som varit kontaktperson på JM. Slutligen tackar jag min mor Susann Grünewald och mormor Margareta Grünewald som varit till stor hjälp med feedback och korrekturläsning.

8. Referenser

- Barkland, M & Ljungberg, M. (2010). *Konsten att hållbarhetsredovisa*. SIS Förlag AB, Stockholm.
- Borglund, T. & Frostenson, M. & Windell, K. (2010). *Effekterna av hållbarhetsredovisning: En studie av konsekvenserna av de nya riktlinjerna om hållbarhetsinformation i statligt ägda företag*. [Elektronisk] Rapport. Stockholm, Regeringskansliet. Tillgänglig: <http://regeringen.se/content/1/c6/15/23/50/588f17ea.pdf> [2013-04-28]
- BP Oil. (2012). *Deepwater Horizon accident and response*. [Elektronisk] Artikel. BP Oil, London. Tillgänglig: <http://www.bp.com/sectiongenericarticle800.do?categoryId=9048918&contentId=7082603> [2013-05-20]
- Deegan, C. (2002). *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 15 No. 3. *The legitimising effect of social and environmental disclosures - a theoretical foundation*.
- Donald, T. & Preston, L.E. (1995). *Academy of Management Review*, Vol.20, No.1. *The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications*. Academy of Management, New York.
- Europeiska kommissionen (2011). *A reviewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility*. [Elektronisk] Rapport. Bryssel, Europeiska kommissionen. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/17198> [2013-05-01]
- Europeiska Miljöbyrån (2012). *Miljösignaler - att skapa den framtid vi önskar oss*. [Elektronisk] Rapport. Luxemburg, Europeiska Miljöbyrån. Tillgänglig: <http://www.eea.europa.eu/sv/publications/miljosignaler-2012> [2013-04-30]
- Företagspresentation JM, u.å. *Hus att trivas i - En presentation av JM-koncernen*. Tillgänglig: [www.jm.se / Om JM / Företagspresentation](http://www.jm.se/Om_JM/Foetagspresentation). [2013-05-20]
- Global Reporting Initiative (2009) *Riktlinjer för hållbarhetsredovisning*. [Elektronisk] Rapport ramverk. Amsterdam, Global Reporting Initiative. Tillgänglig: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Swedish-G3-Reporting-Guidelines.pdf> [2013-04-21]
- GRI-index för NCC 2012. (2013). Tillgänglig: <http://www.ncc.se/sv/OM-NCC/Miljo-och-energi/gri-index/>[2013-05-03]
- JM GRI-index 2012. (2013). Tillgänglig: <http://www.jm.se/om-jm/hallbarhet/gri-index/> [2013-05-03]
- JM årsredovisning 2012. (2013). Tillgänglig: http://www.jm.se/Global/jmse/Om_JM/Miljo/JM_2012_SVE_WEB.pdf [2013-05-03]
- KPMG (2011). *KPMG International Survey of Corporate Responsibility Reporting 2011*. [Elektronisk] Rapport. Amsteleen, KPMG. Tillgänglig: <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/corporate-responsibility/Documents/2011-survey.pdf> [2013-05-01]

- Ljungdahl, F. (1999). *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag*. Lund University Press, Lund.
- NCC årsredovisning 2012. (2013). Tillgänglig:
<http://viewer.zmags.com/publication/7783d0e8#/7783d0e8/4> [2013-05-03]
- Regeringskansliet. (2007). *Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande, N7042*. [Elektronisk] Rapport. Stockholm, Regeringskansliet. Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/41/19/ea93479e.pdf> [2013-04-23]
- Svenskt Näringsliv (2004). *Företagens roll i samhället*. [Elektronisk] Rapport. Stockholm, Svenskt Näringsliv. Tillgänglig:
http://www.svensktnaringsliv.se/multimedia/archive/00000/F_fretagens_roll_i_samh_582a.pdf [2013-05-03]
- Sveriges Byggindustrier (2012). *Sveriges största byggföretag 2011*. [Elektronisk] Rapport. Sveriges Byggindustrier, Stockholm. Tillgänglig: [http://www.bygg.org/Verksamhet / Fakta & Statistik / 30 största byggföretagen / Sveriges största byggföretag 2011](http://www.bygg.org/Verksamhet/Fakta%20%26%20Statistik/30%20st%20st%20r%20r%20sta%20byggf%20r%20etagen/Sveriges%20st%20r%20r%20sta%20byggf%20r%20etag%202011) [2013-05-02]
- Westmark, C. (1999). *Miljöredovisning: Kommunikation av etik, vision och ekonomi*. Tholin & Larsson Förlag, Göteborg.
- Wilson, E.K. (2010). *Oil Spill's Size Swells*. [Elektronisk] Artikel. Chemical & Engineering News, Washington DC. Tillgänglig:
[http://cen.acs.org/articles/88/i39/Oil-Spills- Size-Swells.html](http://cen.acs.org/articles/88/i39/Oil-Spills-Size-Swells.html) [2013-05-20]

LUNDS UNIVERSITET

Miljövetenskaplig utbildning

Centrum för klimat- och
miljöforskning

Ekologihuset

22362 Lund